

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЄВОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ**

В. І. ПОПОВИЧ, здобувач кафедри педагогіки НУБіП України, завідувач відділення загальноосвітньої підготовки ВП НУБіП України «Мукачівський аграрний коледж»

В. А. КРУЧЕК, доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки НУБіП України

***Анотація.** Стаття присвячена проблемі формування професійно-мовленнєвої діяльності, одному з найактуальніших завдань вищої школи, зважаючи на потребу підготовки висококваліфікованих фахівців в умовах загострення конкуренції на ринку праці. У статті розкрито сутність поняття компетентності, яке характеризує і визначає рівень професіоналізму особистості, особливості формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців засобами інтерактивних методів навчання.*

***Ключові слова:** компетентність, професійно-мовленнєва компетентність, інтерактивні методи навчання, форми і методи навчання, рівень професіоналізму фахівця*

***Аннотация.** Статья посвящена проблеме формирования профессионально-речевой компетентности, одной из самых актуальных задач высшей школы, учитывая необходимость подготовки высококвалифицированных специалистов в условиях обострения конкуренции на рынке труда. В статье раскрыта сущность понятия компетентности, которое характеризует и определяет уровень профессионализма личности, особенности формирования профессионально-речевой компетентности будущих специалистов средствами интерактивных методов обучения.*

***Ключевые слова:** компетентность, профессионально-речевая компетентность, компетенция, интерактивные методы обучения, личность, внутренние качества и способности, новые формы и методы обучения, уровень профессионализма специалиста*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Характер сучасних суспільних проблем, відносин, соціально-економічні зміни, тенденцій розвитку явищ потребують застосування не тільки традиційних методів навчання, а й пошуків і застосування інноваційних підходів для активізації пізнавальної діяльності студентської молоді, підвищення інтересу до навчальних дисциплін, розвитку їх творчого потенціалу, критичного мислення.

Свою ефективність підтверджують інтерактивні методи навчання. Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної та активної взаємодії всіх учасників навчального процесу у формі співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці) між собою, з навчальною інформацією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність введення ме-

тодів інтерактивного навчання у навчальний процес висвітлюється в науково-методичній літературі та публікаціях багатьох науковців другої половини ХХ – початку ХХІ століть. Теоретичні аспекти, пов'язані з визначенням сутності інтерактивних методів, їх класифікації, визначенням найбільш поширених і придатних для розв'язання навчальних завдань, набули висвітлення в працях російських (О. Коротаєва, Г. Мітіна, Г. Самохіна, С. Стилік, Н. Суворова, Г. Шевченко) та українських (А. Мартинець, М. Скрипник, Л. Пироженко, О. Пометун та ін.) вчених. Проблема застосування інтерактиву в навчальному процесі була в центрі уваги багатьох дослідників, зокрема, О. Єльнікової, Г. Коберник, О. Коберник, О. Комар, Т. Кравченко, М. Крайньої, Г. Кривчикової, В. Мельник, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун та ін., які обґрунтовують доцільність застосування інтерактивних методів для посилення ефективності процесу навчання. При написанні даної статті ми спиралися на праці А. М. Алексюка [1], М. В. Кларіна [5], Г. П. П'ятакова [8], О. Г. Ярошенко [9], М.С. Головань [3], В.О. Калініна [4], О.В. Кучай [6] та ін. Разом з тим, питання формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців засобами інтерактивних методів навчання не набуло комплексного характеру та не представлено системно.

Мета статті – розглянути особливості формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців засобами інтерактивних методів навчання у вищій школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. «Competence», у перекладі з англійської, означає уміння, здатність (П.Фелла). Поняття «compete» в латино-російському словнику представлено в значенні відповідати, бути здатним (І. Х. Дворецький). Словник іншомовних слів містить визначення компетентності як обізнаності, поінформованості, авторитетності (С. М. Морозов). За великим тлумачним словником сучасної української мови, компетентний – той, який має достатній рівень знань в якій-небудь галузі; кваліфікований, ґрунтується на знанні, з чим-небудь обізнаний, тямущий (В. Т. Бусел).

Під поняттям «компетентність» науковці розуміють: – якість особистості або сукупність якостей, мінімальний досвід діяльності в заданій сфері (В. Д. Шадриков); – уміння мобілізувати в конкретній ситуації отримані знання та досвід з урахуванням зовнішніх обставин; деяка загальна здатність людини, що базується на його знаннях, досвіді, цінностях і здібностях та яка не зводиться ні до конкретних знань, ні до навичок, а проявляється як можливість встановлення зв'язку між знанням та ситуацією (С. Е. Шишов); – здатність застосовувати знання та уміння ефективно й творчо в міжособистісних відносинах – ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими людьми в соціальному контексті так само, як і в професійних ситуаціях; поняття, що логічно походить від ставлень до цінностей; та від умінь до знань (Quality education and competencies for life); – рівень готовності застосування знань, умінь, навичок у різних ситуаціях (Л. К. Ільяшенко); – спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання або роботу; набір знань, навичок і ставлень, що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати певні функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі або певній діяльності (Дж. Спектор); – поєднання відповідних знань і здібностей, що дають підставу обґрунтовано судити про цю сферу й ефективно діяти в ній; володіння людиною відповідною компетенцією, що включає його особисте ставлення до неї та предмета діяльності (А. В. Хуторський).

На думку В. О. Калініна, компетентність - поняття, яке характеризує і

визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбувається через здобуття необхідних компетенцій, що складають мету професійної підготовки фахівця [4]. Із ним погоджується М. С. Головань, стверджуючи, що поняття «компетенції» пов'язане зі змістом сфери діяльності, а «компетентність» завжди стосується особи, характеризує її здатність якісно виконувати певну роботу. Ці поняття «знаходяться у різних площинах» [3]. Кучай О. В. зазначає, що компетентність – володіння людиною відповідною компетенцією, що охоплює його особисте ставлення до неї та предмета діяльності. Дослідник наголошує, що хоча поняття «компетентність» і «компетенція» розмежовані у визначенні, однак сукупно вони відображають цілісність і збірну, інтеграційну суть як результату освіти, так і результату діяльності людини [6].

Отже, компетентність є надбанням самої особистості, визначає якісний рівень засвоєння внаслідок навчання знань, умінь, навичок і здатності застосовувати їх на основі власного досвіду, в процесі здійснення певної діяльності. Компетентність пов'язана з особистістю, з її внутрішніми якостями та здібностями. Для ефективного формування професійно-мовленнєвої компетентності засобами інтерактивних методів навчання доцільно провести вступне заняття, адже студенти можуть бути не знайомими з подібними методами роботи, що різко змінюють усталений стиль навчання. На цьому занятті слід чітко і зрозуміло пояснити сутність інтерактивного навчання, довести до відома студентів правила роботи в групах, складені у зрозумілій формі. Без доброзичливої атмосфери в колективі застосування інтерактивного навчання є ускладненим, тому потрібно її створити і постійно підтримувати. Застосування інтерактивних методів навчання не є самоціллю, викладач має постійно контролювати процес досягнення поставлених цілей, у випадку невдачі переглядати стратегію і тактику роботи, виправляти недоліки. Слід залучати до роботи всіх студентів групи, як цього вимагає сама природа інтерактивного навчання, що сприятиме виробленню соціально важливих навичок роботи в колективі, участі в дискусії, обговоренні. Варто зазначити, що заняття не повинно бути перевантаженим інтерактивними методами роботи, слід поєднувати взаємонавчання з іншими методами роботи – самостійним пошуком, традиційними методами та ін. Слід обов'язково враховувати під час інтерактивного навчання, що студенти стають не об'єктом, а суб'єктом навчання, вони відчують себе активними учасниками навчального процесу, що забезпечує внутрішню мотивацію навчання, сприяє його ефективності, зростанню зацікавленості процесом навчання. Інтерактивні методи також сприяють соціалізації особистості, усвідомленню себе як частини колективу, своєї ролі і розкриттю потенціалу. При використанні групових інтерактивних методів навчання (робота в парах, робота в трійках, змінювані трійки, робота в малих групах, акваріум) слід розподіляти навчальний час таким чином: час обговорення в малих групах (2-6 членів групи) – 3-5 хвилин, виступ – 3 хвилини. При використанні фронтальних форм навчання вступ доцільно обмежувати терміном в одну хвилину.

Упровадження в навчальний процес інтерактивних методів навчання сприяє формуванню культури дискусії, вміння приймати спільні рішення, вміння спілкуватися, доповідати, підвищенню рівня володіння головними мисленнєвими операціями – аналізом, синтезом, узагальненням, абстрагуванням. Підготовка до самого заняття займає багато часу, але результат цього вартий: підвищується інтерес до навчальних занять, зростає пізнавальна активність, змінюється самооцінка студентів.

На заняттях використовуються наступні інтерактивні методи навчання:

проблемна лекція; лекція вдвох; лекція із заздалегідь запланованими помилками; евристична бесіда; навчальна дискусія; групова дискусія; експрес-дискусія; текстова дискусія; діалог; дебати; обговорення проблеми в загальному колі; «мікрофон»; «незакінчені речення»; «мозковий штурм»; відкритий форум; семінар; ділова гра; дидактична гра; творча гра; комп'ютерна гра; рольова гра; гра-змагання; ігри, спрямовані на вивчення нового матеріалу, на перевірку знань та ігри з метою закріплення й узагальнення вивченого матеріалу; аналіз ситуації; ситуація інсценування різної діяльності; тренінг; портфоліо студента; ігрове проектування тощо.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Проаналізувавши низку наукової та методичної літератури, педагогічний досвід, досвід колег, ми дійшли висновків, що формування професійно-мовленнєвої компетентності засобами інтерактивних методів навчання сприяє активізації засвоєння навчального матеріалу, позитивно впливає на різні сфери розвитку майбутніх фахівців, забезпечує високий рівень комунікативної діяльності в процесі виконання творчих завдань, формує колективні навички співпраці, дає можливість поєднати теоретичні знання з практичною діяльністю. Інтерактивні методи навчання дозволяють студентам виступати в ролі авторів, творців, підвищують рівень практичного володіння лінгвістичним матеріалом, формують навички самостійної діяльності, надають заняттям нестандартності, роблять їх творчими та ефективними.

Перспектива подальших розвідок можлива у напрямі розробки методики використання інтерактивних методів навчання при формуванні професійно-мовленнєвої компетентності.

Література

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.
2. Бордовская Н. В. Педагогіка. Учебник для вузов / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. – СПб. : Питер, 2001. – 304 с.
3. Головань М.С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять / М.С. Головань // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2011. – №8. – С. 224-233.
4. Калінін В. О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / В. О. Калінін. – Житомир, 2005. – 20 с.
5. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии. Анализ зарубежного опыта / М. В. Кларин. – Рига : Эксперимент, 1998. – 176 с.
6. Кучай О. В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти / О. В. Кучай // Рідна школа. – 2009. – №11. – С. 44 - 48.
7. Лихачев Б.Т. Педагогіка: Курс лекцій / Борис Тимофеевич Лихачев. – М. : Юрайт-М, 2001. – 607 с.
8. П'ятакова Г. П. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі / Г. П. П'ятакова, Н. М. Заячківська. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 55 с.
9. Ярошенко О. Г. Групова навчальна діяльність школярів: теорія і методика / О. Г. Ярошенко. – К. : Партнер, 1997. – 193 с.

REFERENCES

1. Aleksyuk A. M. Pedagogika vishchoyi osviti Ukrayini. Istoriya. Teoriya: Pidruchnik / A. M. Aleksyuk. – K. : Libid, 1998. – 560 s.
2. Bordovskaya N. V. Pedagogika. Uchebnik dlya vuzov / N. V. Bordovskaya, A. A. Rean. – SPb. : Piter, 2001. – 304 s.
3. Golovan M.S. Kompetentsiya ta kompetentnist: porivnyalniy analiz ponyat / M.S. Golovan // Pedagogichni nauki: teoriya, istoriya, innovatsiyi tehnologiyi. – 2011. – №8. – S. 224-233.
4. Kalinin V. O. Formuvannya profesiynoyi kompetentnosti maybutnogo vchitelya inozemnoyi movi zasobami dialogu kultur: avtoref. dis. ... na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk: 13.00.04 «Teoriya ta metodika profesiynoyi osviti» / V. O. Kalinin. – Zhitomir, 2005. – 20 s.
5. Klarin M. V. Innovatsii v mirovoy pedagogike: obuchenie na osnove issledovaniya, igry i diskussii. Analiz zarubezhnogo opyta / M. V. Klarin. – Riga : Eksperiment, 1998. – 176 s.
6. Kuchay O. V. Kompetentsiya i kompetentnist – vidobrazhennya tsilisnosti ta integratsiyanoi suti rezultatu osviti / O. V. Kuchay // Ridna shkola. – 2009. – №11. – S. 44 - 48.
7. Lihachev B.T. Pedagogika: Kurs lektsiy / Boris Timofeevich Lihachev. – M. : Yurayt-M, 2001. – 607 s.
8. Pyatakova G. P. Suchasni pedagogichni tehnologiyi ta metodika yih zastosuvannya u vishchii shkoli / G. P. P'yatakova, N. M. Zayachkivska. – Lviv : Vidavnicхий tseñtr LNU imeni Ivana Franka, 2003. – 55 s.
9. Yaroshenko O. G. Grupova navchalna diyalnist shkolyariv: teoriya i metodika / O. G. Yaroshenko. – K. : Partner, 1997. – 193 s.

FORMATION OF PROFESSIONAL AND SPEAKING COMPETENCY OF FUTURE SPECIALISTS BY MEANS OF INTERACTIVE METHODS OF STUDY

V. POPOVYCH, post – graduate student of department of pedagogics of National University of Bioresources and Nature of Ukraine «Mukachevo agrarian college»

V. KRUCHEK, doctor of pedagogical sciences assistant professor of department of pedagogics of National University of Bioresources and Nature of Ukraine

***Summary.** The article is devoted to the problem of formation of professional and speaking activity, to one of the most actual tasks of a high school, paying attention to the necessity of highly qualified specialists' training in conditions of pointed competition at a labour market. This article is about the essence of nation of competency that characterizes and determines the personality's professional level, peculiarities of formation of professional and speaking competency of future specialists by means of interactive methods of study.*

***Keywords:** competency, professional and speaking competency, interactive methods of study, forms and methods of study, specialist's professional level*